

och dessutom samman med oriktigheter af gröfre slag, då väckes vår misstro. I mångt af de anförda fallen hade det icke kräft mycken tid eller någon ansträngning att troget återgifva för handen varande teckningar — för att icke tala om den skyldighet i detta afseende som en författare eller utgifvare har mot sanningen och mot allmänheten —, de otaliga exemplen visa, att hr M. icke lärt sig inse hur nödigt det är att troget återgifva sina original; ett litet slarf här och ett litet slarf der kan göra det hela misslyckadt. För öfrigt, den som haft tillfälle att se någon af hr Mandelgrens konceptritningar och att jämföra dem med de plancher han med ledning af dem tidigare utgivit samt dessutom haft tillfälle att jämföra hans stora plancher öfver vår medeltids hvalf- och väggmålningar med deras original, känner sig icke öfverraskad af det resultat, hvartill granskningen af hans nya profhäfte ledt.

Erfarenheten visar således att Antiquitets-Akademien haft fullt skäl att afstyrka nådigt bifall till den ansökan hr M. gjorde om ett drygt statsanslag för att utgifva i fråga varande atlas.

Hr Mandelgren eger icke i sitt arbete den noggrannhet ej heller de studier och den klara blick för förhållandena som erfordras för att utgifva ett arbete af den omfattning som han föresatt sig. Det är för sådant ändamål icke nog att hafva kärlek till ämnet, en aning om dess betydelse och omfattning. Det är icke första gången hr Mandelgren känt, att i den eller den riktningen var något att göra; något att taga vara på, han har flere gånger i sina förslag gått före sina samtida, men han har ock gång efter annan visat sig oförmögen att utföra de arbeten som hägrat för honom. Att se målet skymta för sig, men att derjämte befinnas och till sist kanske finna sig sjelf oförmögen att hinna det, måste kännas bittert. Har jag derföre, för sanningens skuld, framhållit det förfelade i hr M:s arbete, sådant det nu föreligger, har det skett med en vemodig tanke på den olikhet, som icke sällan finnes mellan vilja och förmåga och med ett uppriktigt erkännande af det goda, vackra och fosterländska som i detta fall, liksom i andra, tidigare, utmärkt hr Mandelgrens vilja.

Det är att hoppas, att den tanke hr M. uttalat och på hvilken han icke med framgång försökt sina krafter, icke skall med detta försök falla. Men det torde blifva svårt att finna den, som med hans intresse och energi förenar tillfälle till att företaga så omfattande resor inom fäderneslandet som han haft, för att samla det jättestora material som erfordras. Mätte det icke dröja alltför länge, innan ett sådant arbete skänkes den svenska allmänheten. Men om det kommer snart eller sent, skall samtiden och framtiden tacksamt erkänna det initiativ i denna riktning som hr Mandelgren tagit.

Hans Hildebrand.

Meddelanden från Björkö.

1.

En kristen begravningsplats.

I *Tidskrift för Antropologi och Kulturhistoria* för år 1876 har jag i en uppsats kallad »Grafundersökningar på Björkö» redogjort för de viktigaste af de resultat, till hvilka mina undersökningar af de vidsträckta graffälten på denna minnesrika ö hade ledt intill slutet af oktober månad nämnda år. Jag kunde då meddela en allmän öfversigt öfver beskaffenheten och innehållet af öfver 400 ätthögar, de flesta innehållande lemningar af enligt hedniskt bruk brända lik, och framlägga bevis för att dessa ätthögar stundom äfven kunde innehålla obrända lik, vanligen jordade i omsorgsfullt hopspikade kistor och af äldre datum än åtminstone en del af de brända. Vidare kunde jag meddela upptäckten af en förut fullkomligt okänd, mellan borgen och den svarta jorden belägen begravningsplats för obrända lik, hvilken skiljer sig från de förut bekanta graffälten derigenom, att grafvarna ej äro på ytan utmärkta genom någon öfver dem uppkastad hög. De ovanligt rika fynd, som gjordes redan i början af undersökningen af detta graffält, bestämde mig för att fortsätta gräfningarna derstädes äfven under år 1877, och det är för resultatet af denna undersökning, den lyckosammaste jag någonsin utfört på Björkö, som jag här vill i korthet redogöra.

Ifrågavarande graffält är såsom nämndt beläget mellan borgen och svarta jorden. Då man från nuvarande ångbåtsbryggan följer den stig, som leder uppför den branta backen till borgen, stöter man först på en öppen, nästan slät, sparsamt gräsbevuxen plan, som mot öster blifver obetydligt kuperad. Längden från vester till öster är omkring 500 fot och bredden om-

kring 150. Med undantag af en större 4-kantig stensättning nära vestra ändan af fältet synas inga tydliga minnesmärken, ty de små jordförhöjningar, som märkas här och der å dess östra hälft, äro åtminstone nu för oregelbundna och otydliga, för att kunna anses vara med afsigt anlagda. De små stenrösen, som ligga här och der å den vestra delen af fältet, äro gamla odlingsrösen, sedan den tid då en del af fältet var upptagen till åker; en snedt öfver fältet gående stenrad utvisar riktningen af den forna gärdesgården.

Fältet kan således ej sägas vara särskildt inbjudande till undersökning, i jämförelse med den tätt bredvid liggande svarta jorden och de kringliggande graffälten med sina mer än 2000 grafhögar. Också skulle det vara en tillfällighet som skulle gifva anledning till undersökningens förflyttande dit. År 1873, mellan jul och nyår, träffade nämligen ett par drängar, som voro sysselsatte med att upptaga ett dike strax innanför inhägnaden till svarta jorden, ett par ovala spännbucklor och ett likarmadt bågspänne och då jag på sommaren 1874 undersökte stället, fann jag ett litet rundt bronsspänne¹ och några spikar, samt ett mycket förmultnadt fragment af ett skulderblad af människa. Jag insåg genast att här funnits en graf med obrändt lik, och beslöt att vid tillfälle undersöka fältet på andra sidan gärdesgården, men tiden medgaf ej någon sådan undersöknings verkställande förr än på senhösten 1876.

Jordmonen å ifrågavarande fält består af grus, be-
täckt med ett tunnare eller tjockare lager af mylla, tjockast i den delen, som gränsar till svarta jorden. Till 1,5 eller 2,5 fots djup från ytan räknadt är gruslagret vanligen löst, men derunder blifver det så hårdt, att det ej kan genomträngas utan jernspett. Grafvarna sänka sig emellertid 0,5 till 2,5 fot ned äfven i denna

¹ *Björköfynden* I, pl. III, fig. 16—18.

hårda alf; genom denna lyckliga omständighet, är det möjligt att återfinna deras ursprungliga väggar, vanligen innan man ännu stött på något af deras innehåll. Att detta förhållande betydligt skall underlätta undersökningen, är klart. Så snart man lyckas träffa på en fast, lodrät vägg har man lätt att förvissa sig om i hvilken riktning grafven går och snart har man funnit grafvens alla fyra sidor. Man börjar i ett af hörnen med en knif varsamt bortgräfva den lösa fyllningen i grafven, tills man hunnit ned till den fasta botten och fortsätter sedan på samma sätt hela grafven igenom. Träffar man på någon spik, aktar man sig noga för att rubba honom, utan går varsamt förbi honom och sedan man på detta sätt blottat alla spikar i grafven har man en klar bild af den forna kistans form och kan mäta hennes storlek. Spikarne ligga vanligen på grafvens botten med spetsarne vända inåt, men ibland stå de äfven med spetsarne rakt uppåt; de hafva då synbarligen tjenat att fästa sidobräderna vid bottenbrädet; dessutom träffar man vanligen i hörnen horisontala spikar på 0,5 eller 1 fots höjd från botten, och stundom äfven längs sidorna, på större eller mindre afstånd från botten några spikar, stående med spetsarne rakt nedåt. De förra hafva tydligen tjenat till att sammanhålla kistans sido- och gafvelbräden, de senare hafva tillhört locket. Sjelfva trävirket är helt och hållet förmultnadt, men vid spikarne qvarsitta vanligen några fragment deraf, som genom jernrosten blifvit konserverade. Men ibland, ja nästan lika ofta, saknas spikarne alldeles och man kan då i bästa fall blott igenkänna kistans väggar uti en mörkare strimma, som bildats af det förmultnade trävirket. Ibland finner man en mängd mindre stenar hopkilade utanför denna mörka linie, hvilket antyder att man byggt kistan i sjelfva grafven. Ibland träffas alls inga spår af kista, och det vill då synas, som om liket blifvit nedlagdt omedelbart i jorden. Dessa nu nämnda grafvar

hafva vanligen en långsträckt, rektangulär form, 6 eller 7 fots längd och omkring 2 fots bredd; men det gifves äfven grafvar af en helt annan form, nämligen nästan liksidigt fyrkantiga. I dessa grafvar har kistan vanligen mera likhet med en låg kammare och är bildad af gröfre virke; i en sådan graf bestod taket, det enda som fanns i behåll, af klufna ekstammar af omkring 0,5 fots tjocklek och vända med den kullriga sidan uppåt; vanligen är dock trävirket fullständigt förmultadt. Båda slagen af grafvar hafva det gemensamt att de oftast äro fyllda med större och mindre stenblock af från 2 till 4, ibland ända till öfver 5 fots diameter, samt en mängd mindre stenar. Äfven dessa stenar kunna ibland tjena till ledning för grafvens upptäckande. Grafvarnas djup är växlande från 3 till 6 fot, sällan djupare.

De båda nämnda hufvudslagen af grafvar, af hvilka hittills 124 af den långsträckta, smala formen och 35 af den kvadratiske äro kända, skilja sig äfven med afseende på innehållet. De långsträckta innehålla i regeln aldrig vapen. Af 124 grafvar af denna form har blott en innehållit ett svärd (af ovanlig form) och en sköldbuckla, samt ett annan ett spjut och ett ringspänne. Den senare grafven innehöll kistspikar, den förra icke. I tre fall hafva sådana långsträckta grafvar blott innehållit en bundt pilar och i ett (en liten barngraf) en liten yxa.

Deremot innehålla dessa grafvar så mycket oftare en annan uppsättning fornsaker, som är synnerligen karakteristisk. Den består af ett par ovala spännbucklor, som ligga på bröstet, oftast nära hvardera axeln, emellan dem vanligen ett mindre spänne (antingen ett likarmadt bågspänne eller ett treflikigt, s. k. klöfverbladformigt spänne) och några mindre prydnader, såsom perlor m. m., samt vid högra höften en sax och vid den venstra en knif. Ibland ligga saxen och knifven ej alltid på detta sätt, men det är klart att de genom likets hopsjunkning och

jordmassans tryck lätt kunnat i någon mon rubbas ur sitt ursprungliga läge. Ibland saknas det ena eller andra af dessa redskap, men dessa fall äro att betrakta som undantag. Denna uppsättning har återkommit i 43 grafvar af detta slag, med den inskränkning, att en af dem blott innehöll *en* spännbuckla. Således 85 ovala spännbucklor funna i grafvar af långsträckt form. Att de ovala spännbucklorna i detta slag af grafvar aldrig anträffats tillsammans med vapen, men deremot nästan regelbundet tillsammans med sax och knif, synes mig antyda att dessa grafvar innehållit qvinliga lik, och i de fall då skeletten varit så pass väl bibehållna, att deras kön kunnat afgöras, har detta antagande *alltid* bekräftats. Äfven i de fall, då ovala spännbucklor anträffats tillsammans med vapen i större grafvar af kvadratisk form, hvilket hittills händt fyra gånger, har det varit lätt att uppvisa, att de antingen icke blifvit nedlagda samtidigt med de i samma graf förekommande, till den manliga utrustningen hörande föremålen eller ock att i grafven på en gång jordats två lik af olika kön.

I det *första* fallet träffades nämligen en sköldbuckla samt kantbeslag till skölden i samma graf som 2 ovala spännbucklor, men det visade sig också tydligen att de ovala spännbucklorna och de med dem sammanhörande föremålen tillhörde en senare upptagen rektangulär graf, som råkat blifva förlagd inom området för den äldre, kvadratiske, och man kunde t. o. m. se huru de bäst bibehållna lemmingarna efter grafvens ursprungliga innehafvare (hufvudskålen samt lår- och skenbenen) blifvit vid upptagandet af den nya grafven hopsamlade och inlagda på hvarandra i en liten håla i grafvens ena vägg. Något svärd träffades icke, men det är ju möjligt att detta befunnits användbart och tagits i beslag af den, som gräfde den yngre grafven; vi veta ju af mångfaldiga exempel, att våra förfäder ej alls ryggade till-

baka för grafplundring. I det *andra* fallet träffades i en graf, på 1,5 fots djup, ett par ovala spännbucklor och andra för den qvinliga drägten utmärkande föremål, och på 3,3 fots djup, således 1,8 fot djupare ned, fanns ett spjut. Att man här hade för sig två särskilda grafvar, var således klart. I det *tredje* fallet lågo en hufvudskål jämte delar af ryggraden, 2 ovala spännbucklor, ett treflikigt spänne, en sax och en knif på 3,3 fots djup inom spikad kista, medan blott 2 tum djupare ned träffades lemning af en hufvudskål, ett ringspänne af brons, en stor knif, ett bryne och ett spjut, delvis liggande *utanför* de linier, som kunde dragas mellan kist-spikarne. Således äfven här två särskilda begravingar. Om härtill lägges ännu ett fall (det *fjerde*), då en man och en qvinna, den förre utrustad med svärd, spjut, sköld, sadelmundering m. m, den senare med ovala spännbucklor och en mängd andra till qvinnodrägten och qvinliga sysselsättningar hänförbara föremål, funnos samtidigt och sida vid sida jordade i samma graf, så har jag anført alla de fall då ovala spännbucklor träffats tillsammans med eller i närheten af vapen, och läsaren finner lätt, att dessa fall ingalunda upphäfvä, utan tvärtom bestyrka det antagande jag här vill framställa, *att de ovala spännbucklorna uteslutande burits af qvinnor.*¹ Jag anser mig äfven kunna säga detsamma om de *likarmade bågspännena* och de *treflikiga spännena*.

Deremot är jag böjd för att anse de bekanta s. k. *ringspännena* (Montelius, *Svenska fornsaker* fig. 586, 588, 591 och 592) såsom uteslutande tillhörande den *manliga* drägten. Ringspännena förekomma å Björkö mera sällan. Å den begravningsplats jag här skildrar har jag blott träffat 14 af vanlig form i 13 grafvar och af dessa lågo

¹ Det torde i sammanhang härmed förtjena anmärkas, att de ovala spännbucklorna i de flesta fall befunnits vara så anbragta, att nålen trädts nedifrån och uppåt.

5 vid högra höften, 1 vid den venstra, 2 vid högra knäet, 2 vid högra axeln, 1 sönderbrutet jämte andra prydnadsfragment ofvanför hufvudet och 1 (ett mycket stort ringspänne af jern med lång nål) under hufvudet. De återstående 2 funnos i den ofvan nämnda grafven med både manligt och qvinligt lik och lågo det ena vid öfre, det andra vid nedre ändan af mannens högra lårben. Således hafva af 14 ringspännena af vanlig form 10 träffats vid eller nedanför höften och 4 eller rättare sagt 2, ty det sönderbrutna bronsspännet och det stora jernspännet böra rätteligen ej räknas med, vid eller i närheten af skuldran. För den föreställning man förut haft om dessa spännens plats å drägten äro ju dessa siffror ganska öfverraskande. Förutom dessa ringspännena af vanlig form hafva 3 stycken af förgyld brons och af nästan samma form som M. 529, och ett ytterst prydligt silfverspänne af samma form träffats i qvadratiska grafvar med vapen; de synas hafva haft sin plats på bröstet.

Men de manliga grafvarna karakteriseras ej endast genom vapen, ringspännena och den nästan alltid kvadratiska formen, utan äfven genom en del andra föremål, som mig veterligen aldrig förr träffats i någon till yngre jernaldern hörande graf i Sverige, nämligen ämbar af ek försedda med band och hank af jern. Ej mindre än 14 sådana jernbandade ämbar hafva anträffats å denna begravningsplats och af dessa funnos 12 i kvadratiska grafvar, *ett* i smal graf tillsammans med ovala spännbucklor, silfverspänne, diverse småprydnader, sax, knif, en glasbägare och ett jernbeslaget träskrin och *ett* i en graf, hvars form står midt emellan de båda hufvudgrupperna och hvars innehåll (en glasbägare, några småprydnader, som vanligen bruka förekomma tillsammans med ovala spännbucklor, och en knif) snarare antyder, att qvinligt lik der varit jordadt. Lemningarna af skeletten lemna i dessa fall ingen ledning. Af de 12 ämbar, som träffats

i kvadratiske grafvar, äro 10 funna med vapen, och om också ovala spännbucklor funnits med i 2 af dessa 10 fall, så är det just i det första och det sista af de fyra ofvan (sid. 675, 676) anförda undantagsfallen. De återstående två äro funna det ena tillsammans med ett bronsbeslaget trä-ämbar i en stor graf med qvinnosaker, som högst sannolikt äro af yngre datum och det andra tillsammans med en stor knif, ett stort bryne och en liten bronsprydnad af förut obekant form, hvars betydelse jag ej känner, men har anledning att misstänka hör till en sköld. Af de här nämnda ämbarena är ett mycket stort (1,1 fot i diam., 1,25 fot högt), belagdt med jernplåt och derutanpå bandadt samt i stället för hank försedt med fyra starka jernringar i kanten, förmodligen för att deri fästa tåg; det är upptaget helt. Ett annat, som också är helt jernbeslaget, har i stället för lösa band, bandlika upphöjningar i sjelfva plåten. Ett ämbar, icke plåtbeklädt, men sammanhållet af 7 jernband, upptogs helt på senhösten 1876.

I tre grafvar hafva anträffats ämbarhankar af jern, men inga band; vid den ena låg en mängd småspik, som möjligen fasthållit de nu multnade träbanden. Två af dessa hankar träffades i kvadratisk graf med ovala spännbucklor (sekundära!) och en i långsträckt graf med spännbucklor och spikad kista.

Ett annat slags ämbar, mindre än de förutnämnda, äro beslagna med brons. Ett, som träffades i en stor kvadratisk graf tillsammans med ovala spännbucklor (huruvida denna graf ursprungligen varit ämnad för qvinligt lik, kan på grund af vissa biomständigheter, för vidlyftiga att här anföra, starkt ifrågasättas), var helt och hållet belagdt med en bronsskälla med drifna ornament. Ett annat fanns i en stor kvadratisk graf jämte ett svärd, en sköldbuckla, en jernspik och ett större jernbandadt ämbar. Det tredje, hvars bronsbeslag utgjordes af i

sicksack uthuggna bronsband, omvexlande med släta, fanns äfvenledes i en mycket stor kvadratisk graf jämte ett jernbandadt ämbar och ovala spännbucklor, ett silfverspänne, perlor, bitar af två glasbägare, samt två silfvermynt, det ena frankiskt, slaget för *Karl den skallige* (840—877), det andra byzantinskt, slaget för *Michael III, Theodora* och *Thekla* (842—856).

Till de viktigare fynden å denna begravningsplats höra äfven 5 fat eller skålar af brons, alla funna i kvadratiske grafvar. Något bestämdt förhållande till mans- eller qvinnografvar, har deremot ännu ej kunnat konstateras. Ett, som varit förstärkt med 4 jernband och haft jernhank, fanns tillsammans med ett par spännbucklor (närmast lika M. 566), en stor silfverbrakteat (= M. 587), 20 spelbrickor af vackert grönt och blått glas och en mängd perlor, somliga uppträdde på guld- eller silfverringar, m. fl. småsaker. Ett annat fanns jämte ett svärd, en yxa, en bundt pilar, 2 sköldbucklor, en flätad guldkedja, ett långt väfdt guldband, 2 små flätade guldkors, flere små prydnader af silfvertråd, 15 spelbrickor af bernsten, 1 helt och 2 brutna kufiska mynt. Ett tredje träffades tillsammans med ett svärd, en sköldbuckla ett förgylldt bronsringspänne likt M. 529, ett bryne, två knifvar och 28 i en krets af 1 fots diam. liggande små jernspikar med kullriga silfverbelagda hufvuden. Det fjerde, som var betydligt mindre än de andra (blott 6,5 tum i diameter), innehöll en liten bronskopa och fanns tillsammans med två ovala spännbucklor, ett silfverspänne, en mängd små silfverprydnader och perlor till ett halsband, sax och knif, samt en jernhank till ett ämbar, under förhållanden, som gjorde det högst möjligt att det väl bibehållna qvinliga skelettet och dithörande prydnader voro en för den kvadratiske grafven främmande inqvartering. Någon visshet i detta afseende kunde dock ej erhållas. Det femte (1,4 fot i diam) fanns i den förut

nämnda grafven med ett manligt och ett qvinligt lik, som blifvit på samma gång jordade i sittande ställning. I denna graf, den rikaste af alla, funnos för öfrigt på mannens sida (den högra) ett stort jernbeslaget ämbar, ett svärd, en sköldbuckla, stigbyglar, diverse söljor och beslag till sadelmunderingar, två ringspännen af brons, en större benkam, en mycket liten, ytterst tunn, men likväl endast sprucken glasbägare, en egendomlig större silfverprydnad, möjligen hörande till hufvudbonaden, samt andra prydnader, som ej kunna förklaras utan afbildningar, och vid lemmingarna af det qvinnliga liket två ovala spämbucklor, ett stort rundt bronsspänne, ett mindre d:o, en flätad guldkedja m. m., samt i ett hörn af grafven ett spjut, en bundt pilar, ett munbett till betsel, en sats spelbrickor af grönt och blått glas, tre tärningar af elghorn, en större sax med nit, en knif och en yxa af ovanlig form, samt en mängd andra, mindre anmärkningsvärda föremål. Det sagda är tillräckligt för att karakterisera grafven. Såsom en iakttagelse af vigt rörande dessa bronsfat vill jag framhålla, att jag åtminstone en gång kunde upptäcka spår af att fatet varit på utsidan beklädt med bark af något löfträd, troligen lind, som varit vänd med utsidan utåt, och omkring kanten hopsydd med bast. Olyckligtvis funnos blott fragment af denna beklädnad.

Dessa äro de utmärkande dragen hos denna begrafningsplats. Jag vill nu, innan jag öfvergår till utredande af platsens betydelse, i korthet uppräknade de viktigaste fynden, för att gifva ett begrepp om huru ytterst rikt detta graffält är. De utgöras af 109 ovala spämbucklor (deraf funnos 97 under år 1877), bland hvilka en mängd sällsynta eller helt och hållet nya typer, 18 silfverspännen, till största delen af förut obekanta former, 12 likarmade bågspännen af brons, 8 treflikiga spännen af brons och 1 af silfver, en mängd runda bronsspännen, 17 ringspännen af brons (olika former), en mängd perlor

af guld, silfver, karneol, bergkristall, glas, glasfluss etc., 3 silfverkors, 2 guldkors, 1 stor och många smärre silfverbrakteater, 1 stor hängprydnad af silfver med en afbildning i byzantinsk stil af ett träd, flätade och väfda guld- och silfverband, 9 svärd, af hvilka två med slid-doppsko af brons och ett med lång, nedåt böjd parerstång, 13 spjut, en mängd pilar, 20 sköldbucklor, 14 ämbar med jernband, 3 med bronsband, 5 bronsfat, 1 bronskopa, flere vackra lerkärl, bland hvilka isynnerhet må framhållas två hela kannor med pip och öra och prydda med hvita ornament på svart botten, 10 glasbägare, en »gnidsten» af glas, (hvars äkthet bestyrkes deraf, att han låg innesluten i ett jernbeslaget träskrin, som stod på 3 fots djup i en qvinnograf),¹ en mängd bronsbeslag och lås till ett större träskrin med spår af oljemålning, jernbeslag till två skrin, spelbrickor af glas och bernsten, bentärningar, kammar m. m., med ett ord en samling, som ställer alla de eljes så rika fynden ur svarta jorden och grafhögarna fullständigt i skuggan.

Af de uppräknade föremålen vill jag endast särskildt nämna något om glasbägarna. De första, som funnos år 1876, voro två trattformiga bägare af blekgrönt glas, utan fot, hvilka lågo den ena vid hufvudgården i en för öfrigt mycket rik graf, den andra vid fotändan af en klint utrustad graf. År 1877 funnos ytterligare 8, af hvilka 4 trattformiga (i en graf träffades två sådana, den ena stucken i den andra), 1 vacker mörkgrön bägare, öfverhöljd med ärtstora bucklor, 1 slipadt hvitt glas med raka väggar (diam. 3,1 tum, höjd 3 tum) och på utsidan inslipade ornament, en bägare af ljusgrönt glas med pålagda gula och blå ornament, samt den förut nämnda lilla glasbägaren med violett kant. Alla dessa

¹ Gnidstenen liknar fullkomligt ett par, som jag förut fått i svarta jorden, samt dem som i skandinavisk-etnografiska samlingen hopsamlats från de flesta landskap och varit i bruk ända intill vår tid.

äro funna i långsträckta grafvar med uteslutande qvintiga attribut, utom det slipade glaset, som är funnet i kvadratisk graf med svärd, spjut, sköldbuckla, jernhank till ämbar, flätad guldkedja, ett slutet ringspänne, diverse silfverprydnader, ett bryne, 5 vigter samt en liten jernhink, den lilla tunna glasbägaren, som är funnen i den förut beskrifna grafven med ett manligt och ett qvintigt lik, samt bägaren med de pålagda gula ornamenten och blå mynning, som är funnen i en förut omnämnd graf, hvilken ej med säkerhet passar in i någondera gruppen. För öfrigt hafva fragment af glasbägare träffats i flera andra grafvar. Denna rikedom på glasbägare är så mycket märkligare, som man förut ej kände någon sådan från Sveriges yngre jernålder, mer än en enda trattformig, hvilken man dock ansåg vara apokryfisk, ända till dess Björköbägarne visade att glas ingalunda var så sällsynt under vår yngre jernålder. I svarta jorden har jag funnit många fragment af trattformiga bägare. Hvar dessa bägare äro förfärdigade, är en fråga, hvars behandling jag uppskjuter till ett annat tillfälle.

Det återstår nu att bestämma detta graffälts ålder och betydelse. Hvad först åldern vidkommer, så visa redan en mängd af de funna fornsakerna, särskildt vissa typer bland de ovala spännbucklorna, att man här icke har för sig några af den yngre jernålderns yngsta former, utan att man måste gå tillbaka ungefär till denna periods midt. En ytterligare bekräftelse på riktigheten af denna tidsbestämning finna vi i de mynt, som träffats i vissa af dessa grafvar. De kufiska mynt, som träffats i 11 grafvar, äro ej bestämda, så när som på ett, och detta är ett fragment af ett abbasidiskt khalifmynt, prägladt år 19. (enheten är bortbruten), således mellan år 805 och 815 e. Kr. sannolikt för *Harûn el Reschid*. Af de öfriga torde näppeligen mer än ett enda (det enda hela) kunna gifva någon tidsbestämning. Deremot innehåller,

såsom ofvan är nämndt, en graf ett frankiskt mynt för *Karl den skallige* (840—877) och ett byzantinskt för *Michael III, Theodora* och *Thekla* (842—856). Vidare funnos i en annan graf ej mindre än 7 imitationer efter frankiska mynt, sannolikt *Karl den stores*; de äro egendomliga derföre att å tre af dem är i stället för den å fransidan vanliga bilden af en kyrka, här ett drakskepp under segel afbildadt; å två ser man på ena sidan en efterbildning af Karl den stores namn; å ett synes en fisk under fartyget och detta mynt har på andra sidan ej efterbildningen af kejsarens namn, utan en istället en kronhjort. Liknande mynt har jag träffat flere gånger i grafvar med brända lik och jag hoppas att snart kunna meddela Månadsbladets läsare fullständiga fyndbeskrifningar öfver dessa grafvar och afbildningar af alla dessa egendomliga mynt. Hvad man sålunda vunnit för tidsbestämningen är att alla de hittills undersökta mynten från detta graffält härstamma från förra hälften eller midten af 800-talet. Således en fullkomlig öfverensstämmelse med det resultat, till hvilket jag med ledning af fornsakerna kommit.

Nu veta vi att *Ansgar* anlände till Birka första gången omkring år 830 och andra gången omkring år 850. Och då väl numera, efter de fynd Björköundersökningarna bragt i dagen, ingen förnuftigtvis kan tvifla på att den för sin tid betydande stad, för hvars tillvara på Björkö jag haft lyckan att framdraga nya bevis, är identisk med det Birka, som enligt kaniken Adams från Bremen klara och tydliga uppgift skall hafva legat mellan (Söder)Telge och Sigtuna, och då vidare den här omhandlade begravningsplats på grund af såväl sjelfva begravningsättet, som flere i grafvarna funna kristna symboler (silfver- och guldkorsen) måste anses vara af kristet ursprung, så ligger det nära vid handen att anse att detta graffält innesluter lemningarna af öns första kristna och

bland dessa utan tvifvel flere af Ansgars egna lärjungar. Den flerstädes på de andra graffälten gjorda iakttagelsen, att det hedniska bruket att bränna liken herrskat efter införandet af kristet begrafningsskick, får sin belysning deraf, att enligt krönikan den kristna tron försvagades såväl mellan Ansgars två besök, som efter honom, så att då erkebiskop Unne år 936 kom till Birka, hade dess invånare för andra gången återfallit i hedendom.

Af huru stort intresse en sådan anknytning af arkeologiska fakta till de äldsta traditionerna från gryningen af vår historia är, behöfver ej särskildt framhållas. Af ett större intresse är dock den vidgade insigt i våra förfäders lif, som fynden från denna begrafningsplats gifva oss och många nya uppslag äro att hemta ur dessa fynd, så snart de hunnit fullständigt studeras. Dess värre är föga utsigt att i någon nämnvärd mon kunna öka dem med nya bidrag från samma fält. Att något ännu finnes kvar är säkert och skall närmare undersökas, men mycket torde det ej vara. Till tröst härför kan jag meddela läsaren att jag redan känner ett fält på andra sidan af svarta jorden, som bestämdt innehåller liknande grafvar (jag har funnit flere), och jag har förhoppning att dessutom finna liknande förhållanden på två andra håll. Det är till dessa områden, som innevarande års undersökningar komma att vända sig.

Hjalmar Stolpe.

Från Akademiens sammankomster.

Den 26 februari 1878.

Den af H. M. Konungen gillade förslagslistan till återbesättande af ett rum i hedersledamöternes, ett rum i arbetande ledamöternes och två rum i utländske ledamöternes klass upplästes. Akademien beslöt att valen skulle företagas i sammanträdet den 28 mars. (Forts.)

Detta nummer lades under pressen den 17 augusti 1878.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiquitets Akademiens MÅNADSBLAD.

REDAKTÖR: HANS HILDEBRAND.

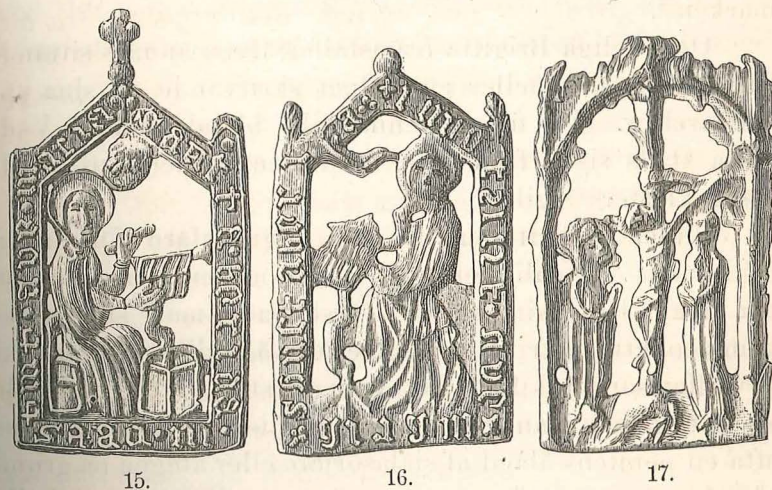
79, 80 o. 81.

1878.

Juli, Augusti o. Sept.

Innehåll: 1. Pilgrimsmärken från Vadstena (3 fig.). — 2. Torpa-fyndet (8 fig.). — 3. Nyfunna medeltidsmålningar (1 fig.). — 4. Vandalism. — 5. Jernåldern på Gotland 1. (13 fig.). — 6. Kronologiska anteckningar om våra runstenar 1. — 7. Från Akademiens sammankomster. — 8. Litteratur. — 9. Gåfvor.

Pilgrimsmärken från Vadstena.

15.

16.

17.

Professor O. Rygh har haft godheten ställa till mitt förfogande de tre här fig. 15—17 afbildade föremålen, som tillhöra Kristiania universitets fornsakssamling. Ätminstone två af dem äro af mycket stort intresse för Sverige.

Fig. 15 visar ett gjutet blyföremål af temligen groft arbete. Inom ramen ses bilden af ett kvinligt helgon sittande framför en skrifpulp, å hvilken ligger en upp-